

Disputatio medica inauguralis de sterilitate

<https://hdl.handle.net/1874/345166>

DISPUTATIO MEDICA
INAUGURALIS
DE

STERILITATE,

QUAM
FAVENTE TRI-UNO NUMINE,

Auctoritate Magnifici D. Rectoris,

JACOBI VALLAN,

M. D. Praxeos, & Institut. Med. Professoris Ordinarii,

NEC NON

Amplissimi Senatus Academici Consensu, ac Nobilissima

Facultatis MEDICÆ Decreto,

PRO GRADU DOCTORATUS

Summisque in MEDICINA Honoribus, ac Privilegiis ritè,
ac legitimè consequendis,

Publica disquisitioni subjicit

PAULUS ROETERS, Amstel. Bat.

Ad diem 13. NOVEMB. horis, locoque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiæ

Typographi, clō Ibc xci.

DISPUTATIO MEDICA
INAUGURALIS
DE
STERILITATE.
THESIS I.

Um dulce suis reviviscendi in posteris solatium adimat mortalibus Sterilitas, magnarumque inter Conjuges contentionum sæpe fit causa, evicit materiæ hujus nobilitas, & maximus in Medicina usus, ut meas de ea, quatenus est a parte fæminæ, cogitationes pro Lemmate Inaugurali exponerem; exordiens à partium generationi dicatarum structuræ, & functionis debitæ aliquali adumbratione, ut visis iis, sine quibus conceptus non fit, quænam impediti ejus causæ sint, facilius dignosci queat.

I I.

Dumque à viventibus justo conceptu vita multiplicetur in plures, considerationem meretur nostram, quod, vita animantium in motu particularum continuo consistente, gradus vitæ, & perfectionum nullo alio distinguantur signo, quam pluralitate, & celeritate motuum, quos edunt: sicuti videmus perfectiora animalia pluribus, & vehementioribus motibus agitari, quam imperfecta, atque hæc, quam plantæ, videlicet magna, etiam tam ratione partium productionis ad leges Mechanicas, quam

succorum motus circularis in plantis, ac viventibus, datur analogia:

Et quod omnes motiones animantium fiant à partibus fluidis intra capacitatem consistentium motu fermentatio intestino, atque locali progressivo circulando; qui utriusque, quo majores sunt, eo efficacius tubuli dilatabiles ex crassioribus, motuique minus obsequentibus consistentes, tam particularum appositione, quam intra poros incuneatione ulterius prolongantur, atque dum in spermaticis arteriis, & nervis, (quorum primordia, & ortus non sine totius generationis, ex legibus molis, figuræ, & motus, deductione exponi possunt; hoc cum extra scopum, & valde operosum sit, placuit spermatica vasa, ut jamjam efformata præsupponere:) virorum potentius prolongatio contingit; hinc ex minore motu necessario minus, & debilius in sequiori sexu producta vasa citius in furculos subdividuntur, & quidem arteriolarum minutissimi, vel se junctim, post passam resistantiam inflexi, in glandulas intorquentur, vel conjunctim cum nervulis, (horum spiritibus sanguineas, sive analogas particulas in poris juxta positas exagitantibus,) componunt, & formant fibrarum musculosarum rhombos vesiculares, in longum & latum distrahiles, rhomborumque catenulas in tendinosas arctiores fibrillas utrimque desinentes.

A quo duplici partium genere glanduloso, & musculofo maxime generales non solum secretionis liquorum, & motus partium functiones, sed & omnium universi corporis partium aliarum origines, ubique deducendæ veniunt; speciatim hic, succis, & tubulis continuo adauctis, & multiplicatis, ex glandulis pluribus non regulari serie, & ordine in circumferentia, *ut fit in renibus*, sed varie supra sese invicem dispositis, tubuli excretorii non æqualiter singuli separatim pergentes, sed mutuo sese occurrentes,

tes, & perforantes, conjunguntur in ductus communes majores, quandoque in unicum convenientes, ut in *parotidis*, & *pancreatis*, quandoque disjunctim manentes; ut in *prostatarum* liquet ductibus; quorum ductuum superficiem peragrantes surculi arteriosi, & nervosi fibræ musculosis oblongis, atque circularibus exornant, quibus constrictis motus peristalticus liquoris secretionem, & propulsionem modificat, & quarum tendinosæ fibræ arctatæ, induratæ, & in membranas expansæ, cohæsiõnem partium organi, ejusque integumentum, sive tunicam constituunt tensam, & firmam: dumque motu peristaltico ductuum liquor modo adjuvatur, modo remoratur in progressu, facillime ejus particulæ aquosæ, spirituosæ, & aliæ tenuiores per poros dilatabiles, à reliquis secedentes novas sibi vias, primordia Lymphaticorum, sicuti sanguinis crassiores motum rectilineum validius servantes, ex glandularum angulis venarum rudimenta instituerunt, quo ipso liquamen crassiusculum redditum, tardius propulsioni obsequens, ductuum, in quibus continetur, prolongationem promovet, ipsa eadem proportione, qua in virili vasa spermatica ultra, in muliebri sexu, citra peritonœum fuerunt elongata, usque adeo vel sufficiente promotione, ut omnes ductus post prolixas, (unde virorum testium major moles,) & varias contortiones instar tenuium intestinorum, quibus, quoad fibras musculosas in convexa, & glandulas in concavâ superficie cum suis excretoriis tubulis regulariter dispositas, hic, & ibidem quasi crustâ villosâ, sive substantiâ spongiosâ medullari cavitatem implentes, optime comparantur; tandem tegumentum perterebrantes, invicem inserti, in unum *Epidydimidis* vas uniantur: vel deficiente, ut propter tendinosam membranam hic sistantur, vi propulsus ob retro propulsionem adauctâ, extrema ductuum expandente, &

dilatante in globosam figuram, eadem plane ratione, quâ nervi optici extremitas ab ejus muscutorum tendinibus corneam constituentibus, præclusa in globum oculi cogitur: quippe nunquam linea recta facilius, magis æqualiter, & minus in unoquoque ex suis punctis inflectitur, quam dum degenerat in circularem.

Hinc necessario totidem globositates, quot sunt diversi ductus, qui sunt pro pedunculis, quibus appendent, ex quorum ductuum poris, contento ad aucto, quandoque alios laterales propagari negari vix poterit, quin etiam ob id ipsum contentum augmentatum, aut ex conceptu, per spirituosas seminis masculini, particulis motu rapidiore agitatis, & certo in puncto ad ordinem, & mixturam sanguinis dispositis, motui ineptis, extrorsum propulsis, & pelliculam constituentibus, turgescens globositas ductum, quo liquamen suppeditatur, comprimit, quo tum arefcit pediolus, tum tunica obvolvens tensione tandem rumpitur, postquam aliquatenus ad ovi-ductum reciproce accedentem accessit, adeoque liquori pelliculâ tecto, ovulo jam appellando, delabendi datur copia, globositate ductus propter ampliata vascula, & glandulas tumidiores, & numerosiores, remanente turgidâ, & conspicuâ, quæ postea sensim minuitur.

I I I.

Hujus à deciduis ovis ovarii nuncupati tegumentum tendinosum superiori parte expanditur in peritonæum, quod lateraliter tangit, inferiori parte, quâ cavum abdominis respicit, prolongatur modo in membranam instar infundibuli semicircularem. (quod magis in brutis) modo in lacinias ex latiori in angustum excurrentes, quarum cursum consequentes, arteriarum, & nervorum furculi

culi efformant fibras musculofas oblongas ad invicem accedentes, inter quas cavum remanere necesse est, eodem omnino modo, ut à sex œsophagæis musculis circa fauces appropinquantibus, pharyngis fit initium, circularibus sphincteris fibris circumambiendum, juxta cujus cavi convexitatem directi arteriosi, & nervosi furculi fibras circulares absolvunt; quæ binæ ad omnem muscolum fistulosum requiruntur, quarum fibrarum tendinosæ expansiones fimbrias adaugent, ac ligamentum alam vespertilionum dictum, quo fistula hæc ovi-ductus nomine insignita ovario, ac dein utero adnectitur, constituunt, oviductus concavo tunicâ glandulosâ prædito, cum arteriolarum in glandulas intortio inter fibras tam musculofas ob motum, quam tendinosas ob duritiem, & cohærentiam impediatur, ubi vero nulla impediens causa, ibidem glandularum proventus, ac liquoris cavitatem conservantis secretio, semper præsentis sunt.

I V.

Binis invicem concurrentibus ovi-ductibus, ex conjunctione fibris duplicatis, novum constituitur organum, utriusque oviductus receptaculum, figuræ ex triangulo globosæ, in qua fit receptio, in collum oblongo-angustum, per quod expulsio, excurrentis, ad similitudinem contractæ vesicæ, ex binis uretheribus iisdem fibrarum ordinibus, ac oviductus præditis, formatæ, in collum desinentis, tum præcipue gallinaginis, sive carunculae ex unitis virorum deferentibus, urethram perforantibus constructæ, cui ratione ortus & structuræ, ita convenit, ut gallinago virorum, *illud*, mulierum uterus dici possit, si æque in ea ob feminis receptionem, dilatatione factâ, arteriis, & nervis ad novas, & plures fi-
bras

bras musculosas producendas fuisset exhibita necessitas, quam proximis deferentibus indidit, iis tum ob duplo pauciores fibras multo debilius contractis, & facilius à feminis coacervatione in cellulas expansibilibus, tum quia crassius semen tardius propulsum hærendo magis ductus, quam ex eorum unione factam gallinagem, validius se contrahentem expandebat; è contra fluidior, (ut urina in vesica) liquor ex oviductibus, facilius propulsus, diutius ob colli numerosiores! fibras circulares, sive sphincterem retinetur in utero, hinc magis expanso, ac proinde inter fibras ex hypogastricis arteriis, & nervis, aliis ad priorum cursum additis, majore, carnosiore, & magis dilatabili reddito, similiter expansorum ventriculi, intestinorum, cæci, recti, vesicæ &c. copiosiorum fibrarum oblongarum, & circularium sphincterum necessariae productionis exemplum hanc uteri, & ejus colli numerosiorum fibrarum oblongarum, separatim contractarum, ejus apertioni & circularium clausuræ inservientium, (quod itidem à rectis, & circularibus in pupilla & palpebra fit) formationem ex abundanti illustrat, & comprobat; nisi eandem potius, vel simul deducendam existimemus ex oviductuum præ vasibus deferentibus, (ad quæ, usque extra abdomen orta, arteriæ hypogastricæ rami, & nervi non ita pervenientes non implantantur) majori carnositate efficacius in commune receptaculum, seu uterum, hinc ampliandum, urgente liquorem contentum, cui quandoque adjunctum esse ovulum, licet subventaneum, quispiam piscium, & avium exemplo inductus, facile opinaretur, propellendum eò, ubi oviductuum vires æqui-libratæ terminantur; dependet insuper à minutissimis circumstantiis, ovulorum numero, spermaticorum vasorum in brutis sæmellis minore prolongatione, atque ex altiori incipientibus, longioribus,

&

I N A U G U R A L I S.

& magis inflexis oviductibus, ut hi, ovis in via nutrimento aductis, pro parte ampliati, locum uteri ferant, cujus tunc *Cornua* audiunt, & est hic tantus exspatiandi campus, ut fræno, non calcari opus sit, quapropter non multum circa ligamentorum considerationem hærebimus, cum ipsa sint tendinum musculorum uteri, vel in latum, vel in longum protensiones.

V.

Quod ab uteri orificio inter sacri, coccygis, coxendicis, & pubis ossa spatium, (cur amplius, quam in viris, disquirere non permittit instituti ratio) recto, vesicâ, ejusque collo, ac clitoride non repletur, id totum cute membranôsâ, scroto fere consimili, laxâ, atque à panniculi carnosî, muscoli corporis universalis, fibris in varias plicas, & rugas contractâ, plurimis glandulis dotatâ, obducitur; cujus, vaginæ ob usum dictæ, extremitas in parte superiori pertusa, vel potius non superducta fuit urethræ, in quam ex prostatæ post cervicem vesicæ ad ejus latera locatis, ductus, lacunæ dicti, sese exonerant, quæ urethra in cavum vaginæ propinquum facilius terminans, propterea non excurrebat clitoridis, nec tantæ, nec tam propinquæ, ac virorum penis urethræ est, longitudinem, de cuius structurâ paucula adjungendo, formationis partium genitalium disquisitio abrumpetur.

V I.

Arteriæ hypogastricæ; quarum rami nervis juncti cervicem, & sphincterem vesicæ, atque ad latus urethræ, in glandulas intorti, loci aptitudine occasionem præbente,

B

pro-

prostatas produxerant, in furculos ibidem minutissimos cum paribus nervosis juxta currentibus (arteriarum pulsationibus nervis viam præparantibus, & facilitantibus) distinctæ, fibras musculorum clitoridis, (in viris penis, cujus moles earum copiam, validiorique tendinum prolongationi debetur,) hic loci necessario construunt, quorum tendinum prolongationes, ad normam omnium musculorum fibris oblongis constantium, directæ, in diversum tendentes, quâ parte capita dicuntur, induratæ, os pubis, & coxendicis, pro rato aliorum tendinum concurrentium, constituunt, quâ parte fines audiunt, propter vasa sanguifera inter fibras excurrentia, & eas humectando ab ultima induratione conservantia, atque in varicosas (tunicis ob musculorum contractiones sæpius angustatis) ampliaciones subinde dilatata efformant non speciem cartilaginis, aut ossis, quod aliàs fere semper ubique, atque hic etiam in canibus fit, quorum vasa in superficiem excurrentia magis dilatantur, sed corpora spongiosa mediæ inter ligamentum, & cartilaginem consistentiæ, septo distincta, quippe ab utriusque lateris diversis tendinibus orta, sensim in glandem terminantur, quæ internè ex ipsis constituitur, externè fibris tendinosis, sanguineis, & nervosis vasibus intertextis, atque continuatâ tenuiore corporis cute constat, quæ in fæminis lateraliter inde per vaginam ascendens, (hinc viris frænulum) in alas, sive nymphas producit, quarum ligamenta membranosa circulariter expansa hymenem ponunt, & quæ, ut ipsa clitoris, à sanguine remorante turgescunt actu in venereo,

VII.

Cui dum incumbunt conjugati, feminis virilis in uterum,

rum, & vaginam factâ ejaculatione, siquidem spirituosiores, salinæ volatiles ejus particulae, præcipue per uteri poros propter sanguifera numerosiora, usque adeo copiosæ sanguini fuerint suppeditatæ, ut non solum in totâ ejus massa (symptomatibus in universo corpore id ipsum testantibus) intestinæ agitationis variatio contingat, sed etiam cum sanguine ad ovarium, & speciatim ad eam globositatem (cum inter eas ratione molis, & dispositionis detur differentia) cujus contentum diutinâ congestione, ac quarundam particularum per lymphatica relegatione, fuerit maturum, & idoneæ fermentationi suscipiendæ aptum, delatæ eam, certo in puncto, particulis ad unionem in sanguine requisitam dispositis, secundo elemento hic illic expulso, motui primi elementi aliquatenus obsequentibus, inferant mutationem; ut inde generationis exordio suscitato, ovuli, post intumescentiam, & ruptam ovarii tunicam, depulsio, atque ejus, ob fimbrias, spirituum in earum, & oviductus fibras influxu, ad ovarium adductas, intra oviductum receptio, & ejusdem motu peristaltico in uterum deductio successive sequantur, tunc mulier gravida facta, ac concepisse dicitur.

V I I I.

E contra Sterilis vocatur, cui eadem neutiquam, contingunt, unde *Sterilitatis definitio, quod sit in iis, quæ debitâ ætate viri fecundi consuetudine utuntur, concipiendi impotentia.*

I X.

Excluduntur autem à Sterilitate, quæ semper abortiuntur,

tiunrur, omnesque fetus maturè nimis proferunt, quæ, licet soleant appellari, steriles tamen minimè sunt; cum conceptio præcesserit sterilibus denegata: Requiritur etiam conveniens ætas, quippe in junioribus, nec vir admittitur, neque ex ejus semine particulæ spirituosiores sufficienter poros uteri penetrant, neque cum ovulorum materiâ non rite dispositâ, quæ forsan, ut in pueris, aquosior, & tenuior per lymphatica sanguini tota redditur, requisitam subeunt fermentationem, etenim *non omnia fermentantur ab omnibus*, quod etiam obtinet in vetulis, quarum in sanguine, fermentationis robore labefactato, deficiunt particulæ tam activæ, quam nutritivæ, hinc secretionibus imminutis, partium tubuli requisitis humoribus non sufficienter replentur, atque ob rigiditatem minus dilatabiles inturgescere renuunt.

X.

Quodcumque vero in mediæ ætatis mulieribus conceptionem invertit, *Sterilitatis* causa appellatur, quæ ut cognoscatur, quo ordine, & modo viri semen debite communicari, suamque energiam ad conceptum præbere impediatur, à vagina factio initio, primum vitia partium genitalium, dein sanguinis, quatenus Sterilitatem inferunt, examinando, inquiremus.

X I.

Itaque vagina æque à labiis, post excoriationem ab acrimonia urinæ, sive à nativitate &c. unitis, ac à membrana solida, & impervia, in initio vaginæ, loco hymenis, nympharum expansionis, locatâ, quam à lateribus

ribus concretis ex mala ulceratæ curatione integre occlusa, virum, ejusque semen omnino excludens, Sterilitatem infert, quibus vero exigua remansit apertura à membrana, vel coalitu, licet ob impeditam copulam imperforatæ sint dictæ, difficulter, non tamen, omnino neutiquam, concipiunt, cum ejus conceptionis plura dentur exempla: cuuscunque porro generis tumores, si tanti sint, ut sinum obstruant, præcipue scirrhus, qui non solet imminui, qualem post uteri inflammati curam, perperam adstringentibus factam, invenisse se refert Hildanus cent. 1. observ. 66. aut sarcoma, referente Kerkringio observ. 53. quod ex ulceris immundi limbo miram in molem fungosum quandoque excrescit, vicinâ cuticulâ laxiori prolongationem non coercente, aut cancer occultus, & similia, omnino idem præstant, quod occlusa vagina, quibus magnitudo clitoridis pro ænigmate est;

Hic, ubi vir non est, ut sit adulterium:

Vel vaginæ nimia a nativitate, circumvicinâ compressione, aut procidentia est angustia, his opportune coeundi, non vero concipiendi denegatur aptitudo.

X I I.

Constat clariss. author. Aquapend. Diemerbroeck ut & Schacht. Drelincurt. Hermanni Nuckii, fautorum, & præceptorum meorum ad rogum venerandorum, nec non Theodori Graefii, celeberr. viri observationibus, uteri cervicem repertam, modo conglutinatum, modo membranâ quadam coöpertam, quandoque à materia viscida indurata gypsum referente, alibi scirrhu ingenti, vel pluribus scirrhosis, & aliis tumoribus obstructam ingressum semini præcludere, atque conceptionem excludere, his

forſan non inepte addideris oriſicium ex læſione diſtortum, latera ejus cartilaginea, & indurata, fibrarum apertioni inſervientium paralyſin & ſimilia, quæ priorem difficilem partum inſequuntur; inde quoque uteri hiatus, quò conceptio forſan non impeditur, ſed conceptum utero elabitur: quod vero omentum rete adipoſum adeo molle os uteri comprimeret, vix fidem meretur.

XIII.

Ipo in utero occurrunt ſucceſſive ſefe ſequentes, tumor, ſcirrhus, calculus.

Tumor quippe ex craſſis viſcidis irregularibus conſtans, lubricis & tenuibus fugatis, ſenſim inveteratus induratur in ſcirrhum, qui pluribus tandem terreſtribus, & ſolidis, angulorum rigiditate, & conſtantiâ paxillorum inſtar inter viſcoſas intruſis in faxeam & cohærentem, præ particularum attritu continuo lævigatarum, laterum ad invicem æqualitate, & ætheris regulari, & non interrupto tranſitu, (exemplo ſint binæ laminæ marmoreæ lævigatæ, & invicem impoſitæ, vix magnâ vi diſtrahibiles) duritiem commutatur: adjunctæ hiſ hydroſ, cancer, hydatides, ſive veſiculæ aquoſæ uteri cavum opplentes, nec non remanens poſt irritum conceptum ex vaſorum directionibus in ovulo turbatis mola, quin & atheromata, exulcerationes, pure ſemen involvente, & poros uteri obturante, aliæque pororum obſtructiones ex materia viſcida, flatulentiâ sæpe concomitante, vel aliis de cauſis factæ, ſpirituoſiores ſeminis particulas ſanguine, ac conſequenter ovo arcendo, conceptionis ſunt impedimenta.

XIV.

Culpanatur oviductus, dum ovulo transitum ad uterum denegant, cavo eorum obturato, quod modo a callo, modo a calculo factum deprehendisse se refert *Doleus*, ab extravasata lympha testatur *Tulpius*, à materia viscida glutinosa, laterum conglutinatione, tumoribus, & similibus affectionibus præclusos observarunt alii Auth., & licet exempla sint conceptuum, ubi ovulum ad uterum non devenerit, uti id foetuum extra uterum in oviductibus, abdominis cavo, ipsoque in ovario repertorum probant historiæ, & meminerim nobis in collegio ab incomparabili, ac dexterrimo Anatom. Professore *D. Nuckio* fuisse monstrata intestinis, & omento suis umbilicalibus adhærentia ovula, in quibus jam erant formati foetus; attamen cum sit insolitum, & præter naturæ ordinem, sterilitatis causam cognoscimus, ubi requisita defunt, quibus ovulum ad uterum deferri debet, vel suscipi intra oviductum, hinc ejus orificii clausura, fimbriarum ovario se non applicantium paralysis, & similia male audiunt.

XV.

Non minus accusantur membranæ ovarii ab intumescente ovulo vix, aut non rumpenda crassities, nimia pelliculæ ovuli in itinere diffracturæ tenuitas, hydrops in ovariiis notabilis, sero extravasato, aut intra hydatides concluso, materiæ ovulorum in atheromata, vel steotemata &c. mutatio, aut alia talis secundum particulas, & poros dispositio, ut illa, quæ inter ovuli contentum liquorem, & spiritum feminalem intercedere debet, non adsit proportio, hinc forsan non inconvenienter deduxeris, qua-

re

re in priori (fæcundo licet nuptæ.) steriles subſequentem conjugio mox fæcundæ appareant, nec non cur diutius steriles longum poſt tempus eodem in conjugio concipiunt, mutatione factâ univerſim tam in ſolidis, quam fluidis corporis partibus.

XVI.

Quippe fluidum præcipuum, h. e. ſanguis graviore intemperie craſſâ terreſtri inquinatus, non ſolum antecedentem occaſionem variis partium dictarum morbis, obſtructiones producendo largitur, ſed etiam ovulis ineptam requiſitæ fermentationi præbendo materiam, tum ibidem, tum in tota ſua maſſa vim particularum ſeminalium contrariis acidis, ſive aliis extingendo, craſſis involventibus infringendo, aliisve modis minuendo, ſterilitatem infert, & quandoque ſimul efficit ſterilitati conjunctam fluxus menſtrui ſuppreſſionem, uſque adeo invicem relativas, ut ſæpe ſint effectus unius, ejuſdemque cauſæ, atque alterutrius curatio alterius remedium ſit, ſpiritu feminis masculini majorem in ſanguine fermentationem introducendo vid. §. VII. attenuationis, ſpirituum productionis, & ſecretionis majoris, motus progreſſivi accelerationis, viarumque reſerationis, & adhibitis adhibendis, ſuppreſſionis, ſublata existente cauſâ; viciffim fluxu menſtruo, educendo craſſiores, & motui ineptas particulas, numero, & vi notabiliter prædominantes; æris elatiſticis motum oſcillatorium, atque hinc in ſanguine fermentativum augendi datâ libertate, proportionem inter ſanguinis conſtitutivas, ad robur fermentationis majus, debitam, atque conſequenter attenuationem, ſpiritus, vires, & vigorem conciliante: hinc iis non vivere, ſed valere vita eſt potior, in omni quidem intemperie minuitur

nuitur fermentatio sanguinis, sed præcipue quæ dicitur, summo gradu crassa viscosa terrestri complicata, fermentationis imminutæ, obstructionum ubique factarum atque *Chloroseos*, suppressionis mensium, & sterilitatis, fons, & origo existit.

X V I I.

Ex illegitimo non naturalium usu mulieres, formæ potius, quam sanitati studentes, hanc sibi comparant sanguinis dispositionem, adeoque quæ fructibus crudis, oryza, cretâ, &c. aliisque terrestribus, viscosis & austeris ventriculum, & sanguinem implent, quieti, somno, mærori, odio, similibusque passionibus nimium indulgent, ne concipiant, multum conferunt. Excreta omnia, hæmorrhagiæ, diarrhææ &c. sanguinem activis, & balsamicis multum depauperando, vasorum collapsiones, obstructiones pertinaces, hydropem, tabem &c. inducendo merito taxantur, ea propter excusandus non venit fluor albus nimius, vel ex inveteratione in peiori statu flavus, viridis, acris, eadem jam dicta producendo, qui præter hæc, atque quod sæpe vitis uteri, & vaginæ supra recensitis occasionem exhibuit, efficit, ut fœcundato ovulo mox cum effluente humore utero elabente, conceptus fiat irritus.

X V I I I.

Affectus diagnosis conjugum quærimoniis patescit, causarum signa diligenti inquisitione, accuratiore inspectione dijudicari quandoque possunt, cum multæ nihilominus difficillime cognoscantur. Vagina in initio clausa, conglutinata, membranâ obducta visui se manifestat, ul-

tra initium tumor, membrana, parietum conglutinatio, intruso digito, aut adhibito matricis speculo dignoscuntur, huc conferente cognitione ortus, à nativitate, ordinario membrana, inflammationem, exulcerationemque magis insequente scirrho, & coalitu, sic tota exulcerata vagina, quandoque tota coaluit, sarcoma, aut procidentia propendens proprio se produnt indicio.

Uteri cervicis membrana, conglutinatio, à tumore, vel scirrho obstructio, latera ejus cartilaginea, hiatus, digito, speculo matricis, aut specillo intruso investigantur.

Uteri scirrhus tumore in infimo ventre duro, renitente, citra dolorem (qui pungens & vehementior est in cancro occulto, & in aperto cum fluxu puris) sensu ponderis, mensiumque suppressione cognoscitur, præcipuè si inflammationi, aut fluentibus lochiis post refrigerationem, aut adhibita adstringentia successerit.

Calculus dolore uteri grayativo, compressione exacerbato, quin & ex resistentia catheteris immissi judicatur.

Hydrops ex æquali tumore, non multum resistente, cum quadam fluctuatione, quæ, ut tumor, minores sunt, si lymphæ hydatidibus, vel inter ejus tunicas contineatur, aperto orificio non effluendo, manifestatur.

Molæ æquali tumori nulla adest mollities, aut fluctuatio, sed sensus duri, ponderosique corporis à conversione in latus instar lapidis &c. procidentis.

Obstructionis uteri, & pororum ejus indicia ex suppressis, alia per loca fluentibus menstruis, uteri inflatione, & similibus pluribus petuntur.

Quod attinet ovi-ductuum obturationes, aliaque ejus, ut & ovarii vitia (si utriusque hydropem non nihil tumore in utroque latere cedente, cum fluctuatione se indicantem excipias) de iis tantum pauca conjecturare possumus,
ubi

ubi nihil à parte viri deficit, aut nulla apparent reliquarum partium, aut sanguinis vitia; quæ ultima ex læsis functionibus totius corporis, virium defectu, lassitudine, mutato corporis habitu, antegressæ diætæ culpabili regimine, excretis & retentis, suppressione mensium, fluoreque albo nimio, & ex relatione facillime cognoscuntur.

XIX.

Prognosis sterilitatis in se consideratæ, individuus multum periculi non minuitur, nisi ratione causarum, quæ sæpe quidem periculo plenæ sunt, sed cum illæ tales non sint, quatenus sterilitatem inferunt, ejus periculi consideratio huc non pertinet, adeo ut prognosis eas tantum respiciat ratione facilitatis aut, difficultatis curationis. Initio factò à vagina, si labia ejus conjuncta, unita, aut glutinata, vel ipsa occludatur hymene, aut pelliculâ alibi innatâ, superficietenus, & non profundius, cura difficilis non est; ita tamen ut à carne conglutinatio difficiliter dissecetur, & majori cum hæmorrhagia, quam quæ est à membrana: ubi parietes circa finem, aut tota vagina concreverint, vix debet tentari curatio, idem de scirrho inveterato, cum sæpius ad cancri naturam vergat, atque vaginam implente sarcomate, pronuntiatur: Rugosæ vaginæ procidentia, nisi admodum magna, aut grave contraxerit vitium, non ita difficulter reponi solet.

Internum uteri orificium membranâ clausum, vel ejus latera conglutinata, si sint, cum scindentia instrumenta tam altè sine manifesto periculo nequeant pertingere, Aquapendens incurabilem pronuntiat casum! fibrarum paralysis, ut & in utero scirrhus, latera cartilaginosa, difficulter curantur; facilius orificii obstructio à materia visci-

da indurata, quæ quamvis vix dissipetur, attamen deducto hoc orificio, sine magno incommodo educitur.

Minor in utero mola sponte quandoque expellitur, quæ admodum grandis, aut diu hæsit, propter dolores, & hæmorrhagiam cum periculo tollitur.

Calculus uteri, ut & ejus alia contenta, curam expulsionis, licet difficili, non respuit. Permagna in hydrope curandâ molestia, contrarias ob indicationes, vasorum lymphaticorum disrptionibus consolidandis, & obstructionibus referendis: idem de ovi-ductuum, & ovarii hydrope, quorum malæ conformationis vitia, vix sunt curabilia; materiæ ovulorum inconueniens dispositio, nec non mensum suppressiones, magis aut minus curabiles, prout intemperies major diuturnior, vel secus fuerit. Idem de fluore albo nimio censendum est.

X X.

Curatio ex triplici hauritur fonte, chyrurgico, pharmaceutico & diæcetico: nos, quatenus triplici hoc auxiliorum genere opus habemus, ea ferie, qua causas proposuimus, curam adjungemus.

Primo loco occurrunt labiorum, aut vaginæ, per carnem, aut membranam coalitus, nec non mediocre sarcoma, & quandoque orificii uteri occlusio manum per chyrurgicam tollenda, cum per corrodentia absumptio neque promitti, nisi longo tempore perfici, & absque immanibus doloribus fieri non possit; itaque fœminâ re-supinâ jacente, cruribus ad summum ventrem contractis, femoribus divaricatis, poplitibus subjiciuntur ulnæ, & ad cervicem alligantur, vel firmiter tenentur, ne impedimento sint in operatione, navacula linteolo, ut pars, quæ sectionem perficit, libera sit, aut cultro in-

tus, non extus, acuto, & recurvo, sectio exacte, & lente à summo deorsum instituenda, eâque factâ, ne iterum fiat coalescentia, intruso tubulo plumbeo, vel argenteo, aut quod potius, spongiâ pulvere cicatrizante aspersâ, latera invicem deducta ad plenam curationem usque servanda sunt: si autem quæpiam sectionem renuat, aut nimis internè vitium hæreat, aut speculo matricis apertura facienda, & dilatanda est, aut a corrodentibus levioribus incipiendo, & successive emollientia injiciendo, absumptio tentanda est: Clitoris magnitudine excedens apud Ægyptios, aliosque præscindi solet. Tumoris, aut scirrhii, quacunq; uteri in parte cura instituenda est circumspectissime, attenuantibus, & emollientibus, ita, ne subtilioribus discutientibus major fiat induratio, neve humidis emollientibus proferpat tumor, aut in abscessum mutetur, vel cancerum; quem potius est non attingere ex Hyppocr. sententia: adhibentur autem *pessaria, injectiones, suffitus, balnea, ac incessus*, modo commode eò devenire possint.

Quæ in procidentia uteri, aut vaginæ adhibenda sint practici ubertim docent, spongiâ, cerâ, subere, annali, aut trianguli figurâ, quæ neque coitum, neque mensium fluxum impediunt, palliari potest.

Hiatus à paralyfi fibrarum, ut alia nervorum obstructio per attenuantia referenda est: Hydrops uteri, vel ovarii, requirit similem, ac quælibet alia curationem.

Ad materiæ glutinosæ, calculi, & molæ expulsionem emollitis prius per fomenta, & injectiones vaginâ & orificio uteri, clysteres acriores injiciendi sunt, sique à contrahente utero non expellantur, hunc in finem, sternutatio, abdominis compressio, & reliqua, ut in expellendo.

lendo foetu, usu veniunt, fæminâ eodem, ac diximus in sectione modo locatâ, per digitos, aut forcipem e-ductio tentanda est: speciatim mola si firmiter hæserit, ut placenta, digitis, cujus ungues resectæ sunt, oleo illitis, separanda, & educenda est; sanguinis motum imminuentibus, leniter emollientibus, & adstringentibus, si quis adsit, sistendus est nimius sanguinis fluxus, ubi omnis fluxus menstruus cessat ab eadem sanguinis intemperie, atque inde enatis obstructionibus Sterilitatem inferentibus, omnis cura dirigenda est ad sanguinem; quod itidem fit in fluore albo, ut crassis viscosis incisus, austere terrestribus imminutis, reducatur in eo debita particularum constituentium proportio, atque consequenter robore fermentationis adaucto, obstructionibusque referatis, redeant menstruatio legitima, & ad concipiendum requisita aptitudo.

Hunc in finem laudantur, præmissa v. sect., nisi quid contra-indicet, inter attenuantia & menses promoventia, *Tart. vitriol. Borax Gumm. galban. assa fetid. castoreum, succin. capbur. ol. sabin. croc. oc. 69. Limat. mart. & similia.*

Inter purgantia *resin. scam. jalapp. agaric. extract. catholic. bellebor mercur. dulc. rad bryon. Sc.* sunt que ex his, & aliis plurimis, quæ recensere supervacaneum est, decocti, mixturæ, boli, pulveris, tinctur, baln suffitus, & sic porro formulæ præscribendæ variæ, cum medicamentorum variatio multum confertat: quippe eximium quid innuente *Verulamio*, possunt, pollentque ordo, prosecutio, series, & vicissitudo artificiosa.

COROLLARIA.

I.

Fœmineum sperma esse conceditur.

II.

*Fœmina facunda fovet & excludit ovula,
virgo tantum subventanea.*

III.

Ovula in ovariiis corporali spermatis masculini contactu fecundantur.

IV.

Conceptio & formatio embryonis in ovario sunt.

V.

Formatio embryonis in utero perficitur.

VI.

*Sperma masculinum est principium actuum,
fœmineum passivum & nutritium.*

Vir-

VII.
Virgines illaesa virginitate impragnari possunt.

VIII.
Lactis praesentia non semper signum est corrupta virginitatis: multo minus ingravidationis.

IX.
In utero fit foetus nutritio per os.

X.
Foetus in utero respirat.

XI.
In muliere praegnante. v. sectionem, & purgationem instituere licet.

F I N I S.

